

Valtiovarainvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–) (E 31/2024 vp): Valtiovarainvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 2/2025 vp - E 31/2024 vp mahdollisia toimenpiteitä varten. Määräaika: 3.6.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-asioiden alivaltiosihteeri Satu Keskinen, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Kasper Paasikallio, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Aura Salla, Euroopan parlamentti

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Euroopan parlamentin jäsen Eero Heinäluoma, Euroopan parlamentti
- Euroopan parlamentin jäsen Elsi Katainen, Euroopan parlamentti
- Euroopan parlamentin jäsen Sebastian Tynkkynen, Euroopan parlamentti
- Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- yliopistotutkija Timo Miettinen

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 11.2.2025 tiedonannon tiekartasta kohti tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä (MFF). Tiedonannossa komissio selkeytti yleisellä tasolla ajatteluaan käynnissä olevasta MFF-ehdotuksen valmistelutilanteesta rakenteen ja sisällön osalta. Viimeisimmät ennakkotiedot valmistelusta vastaavat keskeisiltä osin aiemmin saatuja tietoja.

Tilanne avataan tarkemmin valtioneuvoston jatkokirjelmässä.

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp

Valtioneuvoston kanta

Suomen ennakkoaiheuttamiskantoja tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (MFF) on muodostettu huhtikuussa 2024 valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024 vp, jossa on määritelty ennakkoaiheuttamiskannat muun muassa rahoituskehysten kokonaistason ja EU:n omien varojen järjestelmän osalta.

Valtioneuvosto tarkentaa jatkokirjelmässä Suomen keskeisimpiä ennakkoaiheuttamisen kantoja viimeisimmän valmistelun osalta koskien tulevan rahoituskehyskehdotuksen mahdollista rakennetta, maatalouspolitiikkaa, kilpailukykyä, koheesiopolitiikkaa, Ukrainan tukea, puolustusta ja kokonaisturvallisuutta, liikenteen rahoitusta sekä rajaturvallisuutta ja itäisten ulkoraja-alueiden rahoitusta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta ja rajaus

Suomi oli yksi ensimmäisistä jäsenvaltioista, joka muodosti tulevan EU:n monivuotisen rahoituskehysten (MFF) kokonaisuutta koskevia kantoja jo keväällä 2024 valtioneuvoston selvityksessä E 31/2024 vp. Ennakkoaiheuttaminen komission suuntaan aloitettiin samana keväänä keskeisissä kysymyksissä sekä poliittisella että virkamiestasolla.

Komissio selkeytti tiedonannossaan 11.2.2025 MFF-ehdotusta rakenteen sekä sisällön valmistelutilanteen osalta. Ennakotietojen mukaan komissio antaa tulevaa EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevan ehdotuksensa heinäkuussa 2025. Tähän ehdotukseen sisältyisi todennäköisesti kaikki tulevaa rahoituskehystä koskevat ehdotukset. Valtioneuvoston kannanmuodostuksen ehdotuksiin on tarkoitus tapahtua viipymättä niiden antamisen jälkeen.

Valtiovarainvaliokunta ottaa kantaa valtioneuvoston jatkokirjelmään yleisellä tasolla eikä tarkastele sektorikohtaisia sisältöjä.

Valiokunnan kanta

EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä ja EU:n rahoitusjärjestelmällä on huomattava valtiontaloudellinen merkitys. Rahoituskehysten kokonaistaso vaikuttaa keskeisesti Suomen nettomaksuasemaan. Kokonaistason lisäksi Suomen nettomaksuaseman kohtuullisuuteen vaikuttavat unionin menojen kohdentuminen sekä unionin omien varojen järjestelmä (EU:n tulot) ja mahdolliset uudet omat varat. Omien varojen kokonaisuus ei sisälly käsittelyssä olevaan valtioneuvoston jatkokirjelmään.

Valiokunta nostaa esiin, että Suomen valtiontalouden tilanne on haastava ja sen liikkumavara on velkaantumisen seurauksena kaventunut. Valtiovarainministeriö arvioi valtionvelan määräksi noin 183 mrd. euroa ja valtion nettolainanotoksi noin 13,2 mrd. euroa vuonna 2025. Seuraavan kehyskauden lopussa vuonna 2029 nettolainanoton ennustetaan olevan noin 12,6 mrd. euroa. Va-

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp

liokunta on erittäin huolissaan valtiontalouden velkaantumisesta ja pitää kehityksen kääntämistä välttämättömänä.

Valiokunta pitää näin ollen perusteltuna valtioneuvoston ennakkovaikuttamiskantaa siitä, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

Euroopan unionin seuraavaa monivuotista rahoituskehystä valmistellaan poikkeuksellisessa ajassa. Esimerkiksi turvallisuusympäristö on heikentynyt merkittävästi, geopolittinen kilpailu kiihtyy ja teknologinen muutos haastaa unionin kykyä pysyä kehityksen kärjessä.

Nykyinen EU:n talousarviorakenne ei kykene vastaamaan uhkiin ja tarpeisiin, joita tulevana vuosina kohtaamme. EU-rahoituksen painopisteiden priorisointi on näin ollen välttämätöntä, koska budjetin kokoa ei voida merkittävästi kasvattaa tilanteessa, jossa jäsenvaltiot joutuvat sopeuttamaan kansallisia budjettejaan. Varoja tulee siten kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten prioriteettien mukaisesti ja hakea liikkumavaraa budjetin sisältä.

Lisäksi on tärkeää varmistaa EU-rahoituksen nykyistä voimakkaampi yksityistä rahoitusta vivutava vaikutus. Esimerkiksi Invest EU:n kaltaisen välineen rahoitusmallia voisi hyödyntää nykyistä laajemmin aloittavien ja skaalausvaiheen yritysten pääomasijoituksiin. Näin vahvistettaisiin yritysten riskirahoituksen saatavuutta innovaatioiden kehittämiseksi ja edelleen kasvun mahdollistamiseksi.

Keskeistä on myös, että Suomi tukee kehityksen rakenteen yksinkertaistamista. Suomen läpileikkaava tavoite siitä, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulee vähentää, on valiokunnan mielestä erityisen kannatettava.

Valtioneuvoston ennakkovaikuttamiskannan mukaisesti rahoituskehityksen joustavuutta tulee lisätä muuttuvassa toimintaympäristössä. Näin kehyskauden aikana kyetään oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin. Valiokunta tuo kuitenkin samalla esiin, että joustavuuden ohella EU-budjetin varojen käytön ennakoitavuus on tärkeää, erityisesti investointien ja EU-maksun kansallisen budjetoinnin näkökulmasta.

Valtiovarainvaliokunta pitää Suomen keskeisenä vaikuttamistavoitteena niin ikään sitä, että tulevaan rahoituskehikseen ja siihen liittyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus. Unionin taloudellisten etujen tehokas suojaaminen on oleellista.

Edellä olevan perusteella on tärkeää, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan rahoituskehysneuvotteluissa kokonaisvaltaisesti ja strategisesti Suomen tavoitteiden sekä Suomen kokonaissaantojen ja maksujen näkökulmasta. Tarkastelun keskiössä tulee olla erityisesti rahoituskehityksen kokonaistaso, kansalliset erityiskysymykset ja valitut strategiset prioriteettialat. Erityistä huomiota tulee kiinnittää Suomen asemaan itäisenä ulkorajavaltiona sekä tavoitella budjetin mahdollisimman suurta vaikuttavuutta.

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp

Puolustus on yksi keskeisistä linjatuista strategisista painopisteistä. Myös valiokunta pitää välttämättömänä Euroopan puolustuskyvyn nopeaa vahvistamista ja tukee puolustusratkaisuja, joilla puolustusta vahvistetaan konkreettisesti. Valiokunta viittaa lisäksi lausuntoonsa puolustusselonteosta (VaVL 1/2025 vp — VNS 9/2024 vp) ja korostaa, että EU:n puolustusrahoituksen kasvassa on tarkoituksenmukaista selvittää, onko sitä mahdollista sisällyttää Nato-kriteerien mukaiseen kansalliseen puolustusbudjettiin.

Lopuksi valiokunta nostaa esiin, että vuonna 2024 käynnistetty ennakkovaikuttamisprosessi on mahdollistanut tehokkaan ja oikea-aikaisen ennakkovaikuttamisen. Esimerkiksi Euroopan parlamentin kantoihin (päättölauselma 7.5.2025) sisältyy saadun selvityksen perusteella useita Suomelle keskeisiä kirjauksia. Valiokunta pitää näin ollen tarpeellisena, että vastaavia menettelyjä käytetään myös jatkossa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Valtiovarainvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp

Helsingissä 3.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Timo Heinonen kok (osittain)
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Laura Meriluoto vas
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Inka Hopsu vihr (osittain)
varajäsen Mikko Lundén ps
varajäsen Lauri Lyly sd
varajäsen Saku Nikkanen sd (osittain)
varajäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Peter Östman kd (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mari Nuutila

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp
Eriävä mielipide 1

vallisuuspolitiikan näkökulmasta EU:n ulkosuhderahoituksella on tässä iso merkitys. Siitä huolimatta se on jäänyt Suomen ennakko vaikuttamisessa kokonaan vaille huomiota.

Tilanteessa, jossa Yhdysvallat vetäytyy vauhdilla maailmanpolitiikan näyttämöltä, EU:lla on mahdollisuus ja myös velvollisuus ottaa aiempaa vahvempi rooli globaalissa kehityksessä. Etenkin Afrikan alueella tyhjiön täyttävät pian muut toimijat, jos EU:lla ei ole valmiutta vahvistaa yhteistyötä kaupan, turvallisuuden ja kehityksen saralla alueella.

EU tunnetaan vastuullisena, luotettavana ja vaikuttavana yhteistyökumppanina. Johdonmukainen sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen, kansainvälisiin sopimuksiin ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin turvaavat tämän jatkossakin. Tämä maine on parhaimmillaan kovaa valuutaa kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa, ja siksi EU:n ulkopoliittisilla, kehityspoliittisilla ja diplomaattisilla suorituskvyillä on merkitystä myös talouden ja kilpailukyvyn kannalta. Suomen tulisi tavoitella niiden vahvistamista.

Yleisesti ottaen Suomen EU-vaikuttamisessa on Orpon hallituksen kaudella painottunut omien avausten ja EU:n yhteisten tavoitteiden edistämisen sijaan asioiden vastustaminen. Suomi on päätenyt vastustamaan EU:n metsäkatoasetusta, ennallistamisasetusta ja yritysvastuudirektiiviä. Vaikuttavuutemme kannalta on haitallista, jos Suomesta syntyy mielikuva jarruttelijana sen sijaan, että pyrkisimme aktiivisesti löytämään yhteisiä ratkaisuja jäsenvaltioiden rajat ylittäviin ongelmiin ja rakentamaan EU:sta vahvaa globaalia toimijaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3.6.2025

Saara Hyrkkö vihr
Inka Hopsu vihr

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide

Perustelut

Euroopan unionin jäsenmaana Suomen pitää olla hakemassa ratkaisuja aikamme suurimpiin maailmanlaajuisiin ongelmiin ja olla rakentamassa parempaa tulevaisuutta kaikille.

EU:n, kuten koko maailman, suurin haaste on ilmastomuutoksen ja luontokadon hillitseminen, mikä edellyttää mittavia investointeja. Jäsenmaiden yhteisessä talouspolitiikassa on huomioitava välttämättömät ympäristö- ja sosiaaliset investoinnit sekä otettava huomioon talouden syklit. Eurooppa kärsii huomattavasta investointivajeesta, jota on korostettu esimerkiksi entisen EKP:n johtajan Mario Draghin raportissa. Sen mukaan EU:n tulisi lisätä investointeja 800 miljardilla vuosittain pysyäkseen globaalien kilpailijoiden, kuten Yhdysvaltojen ja Kiinan, tahdissa. EU-budjetin kasvattaminen ja yhteisen velan liikkeelle laittaminen lisäisivät EU:n finanssipoliittista kapasiteettia panostaa näihin tarpeellisiin ja kiireellisiin investointeihin. EU:n yhteisiä varoja tulisi myös kasvattaa EU:n laajuisilla veroilla, kuten finanssitransaktioverolla, päästöpohjaisella lentoverolla, digiverolla ja varallisuusverolla.

EU:n tulee tarjota riittäviä taloudellisia resursseja aluekehityksen tukemiseen. Aluekehitystukea on kohdistettava nykyistä enemmän kasvukeskusten ulkopuolisille alueille sosiaalisen hyvinvoinnin, työllisyyden, koulutuksen ja liikenneyhteyksien kehittämiseksi. EU:n aluepolitiikan on tuettava reilua siirtymää, jossa ilmasto- ja ympäristötavoitteet yhdistyvät sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen. Maaseudun elinvoima ja luonnonvarojen kestävä käyttö ovat keskeisiä tavoitteita. EU:n on valvottava, että aluetukien käyttö kohdistuu erityisesti maiden heikoimmille alueille ja ehkäisee alueellista epätasa-arvoa.

Suomi on ollut EU:n tutkimus- ja innovaatiotoiminnan rahoituksessa nettosaaja, ja useat harvaan asutut maakunnat, erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, ovat saaneet aluekehitysrahoitusta suhteellisesti muuta maata enemmän. Tästä huolimatta erityisesti Itä-Suomen tilanne on heikentynyt rajat ylittävän yhteistyön keskeydyttyä, mikä on seurausta Venäjän hyökkäyssodasta. Euroopan komission sekä parlamentin tulisi linjata, miten rajaseutujen kehitystä voidaan jatkossa edistää oikeudenmukaisella ja kestäväällä tavalla. Alueellista tasa-arvoa tukeva aluepolitiikka on reilun, kestävän ja sosiaalisesti oikeudenmukaisen Euroopan ja Suomen rakentamisen avaintekijä. EU-tukea on suunnattava lisää rajaseuduille, kuten Kaakkois- ja Itä-Suomeen. Unionin on tuettava erityisesti rajat ylittävän raideliikenteen kehittymistä.

EU-rahoitusta on suunnattava voimakkaammin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin vahvistamiseen. Näiden lisäksi rahoitusta on kohdennettava laajempaa sosiaalisesti kestäväää rakennemuutosta tukeviin investointeihin, kuten ympäristötoimiin, liikkuvuuden edistämiseen sekä tutkimus- ja kehitystoimintaan. Kokonaisuus vahvistaa kansalaisten tukea reilulle ja ilmastokestävälle siirtymälle. Osana kokonaisuutta EU:n on tuettava vahvaa julkista asuntorakentamista, sillä asuminen on perusoikeus ja olennainen osa kestäväää ja inhimillistä elämää. Koheesiorahan ohjaaminen kohtuuhintaiseen asumiseen auttaa vastaamaan elinkustannuskriisiin ja tukee siirtymää ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväää yhteiskuntaan.

Valiokunnan lausunto VaVL 5/2025 vp
Eriävä mielipide 2

EU-rahoituksen on edistettävä syrjimättömyyttä, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta jäsenvaltioissa. Unionin on voitava jäädättää tai pidättää rahoitus, jos jäsenvaltio rikkoo näitä periaatteita tai toimii vastoin oikeusvaltioperiaatetta, esimerkiksi heikentämällä tuomioistuinten riippumattomuutta, sallimalla rakenteellisen korruption tai rajoittamalla kansalaisten yhdenvertaisia oikeuksia. EU:n on lisäksi vahvistettava rahoituksensa läpinäkyvyyttä ja kehitettävä mekanismeja, jotka mahdollistavat tehokkaan valvonnan myös jälkikäteen. Unionin toimien tulee tähdätä strategisen suvereniteetin vahvistamiseen vähentämällä sen riippuvuutta ulkopuolisista toimijoista erityisesti puolustuksen, energian ja teknologian aloilla. EU:n on varmistettava, ettei sen rahoitusta käytetä toimintaan, joka on ristiriidassa sen periaatteiden tai kansainvälisen oikeuden kanssa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3.6.2025

Laura Meriluoto vas